

ספרי זהרונים

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאוצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משיעוריו ושיחותיו של
רבי ענחם מעדל פערנץ שליט"א
פרשת תצוה

שבת קודש

אכסוף נעים שבת
בקדושת השבת וסגולתה

בבית המקדש, הרי לנו שבגדי השבת אותם אנו לובשים כדי לכבדה ולהוקירה הם ממש בבחינת הבגדים שבהם עובדים הכהנים בבית המקדש לנחת רוח ולכבוד לפני הבורא, כנאמר בהם 'לכבוד ולתפארת' (שמות כח ב).

לביית אבות

ספר הגאון רבי יוסף ליברמן זצ"ל, שכאשר זכה להסתופף בצל גיסו הרבי הקדוש רבי אהרן מבעלזא זי"ע, רגיל היה להכנס אחרי תפלת ערבית לבית שבת לבית הרבי ולחכות לכניסתו של הרבי לחדר הרבנית, לברכה בברכת 'שבתא טבא'. שבת אחת, בעת שנכנס הרבי, הביט על מלבושו של רבי יוסף שהיה לבוש בקפסון הירושלמי המסורתי המפוספס, ושאלו שאלה כל שהיא בקשר למלבוש זה.

בפעם אחרת שהגיע רבי יוסף לשבת בצל הרבי, חזר הדבר ונשנה; הרבי הביט על מלבושו ושאל שאלה אחרת הקשורה לבגד זה. בפעם השלישית, אחז הצדיק בידו הקדושה את קצה הבגד, ולאחר הרהור נענה ואמר: "שמעתי מאבי מורי, הרב הקדוש רבי יששכר דב מבעלזא, כי זקני הרב הקדוש רבי יהושע זי"ע אמר: 'ברוך ה' שאבי, הרב הקדוש רבי שלום זי"ע, לא נהג ללבוש בשבת קדש מלבושי לבן, מפני שאילו היה נוהג ללבשם, לא יכול הייתי לשנות ממנהגו!"

המשיך הצדיק מבעלזא ואמר: "לאחר ששמעתי כדברים האלו מפי אבי מורי, שוב איני יכול לשנות ממלבושי, אולם אתה ודאי יכול ללבוש מלבוש זה." (רבי עקיבא ותורתו, עמ' פ)

לביש מלכות

המגיד המפורסם הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל חידד בספרו 'נפש שמשון' (שבת קודש מז) את המושג 'לביש שבת לבגדי כהונה בדרך מיוחדת משלו': בגדי האדם אינם רק מעטה חיצוני לגופו, אלא מבטאים בו פנימיותו ומהותו. מסיבה זו מתהלכים המלכים ובניהם בבגדי אצולה נאים ומפוארים המייחדים רק להם ומגלים לעין כולם כי בני מלכים הם.

ובבית המקדש בשעת עבודת הקרבנות נצטוו הכהנים ללבוש בגדים מיוחדים לצורך עבודתם, כיון שבשעה זו עליהם להיות מרוכזים בעבודתם הקדושה ולעשות שיחותיה של הבורא, ובכך דומים הם למלאכים שאף הם לבושי בדים בהיותם מסורים לעשות רצון יוצרם.

מאותה סיבה, מתעסק היהודי במלאכתו הפשוטה כל ימות השבוע, וכשבאה המשך בעמוד ב'

לביש בגדי המזוהות

לכבוד השבת, עוטים אנו על גופנו את בגדי השבת, שללא ספק, מסמלים את כבודה וחשיבותה של השבת בעיני בני ישראל, המקיימים בהדור את הנאמר 'וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבוד וכבודתו מעשות דרכיך' (ישעיה נח ז), שדרשו על כך חכמינו זכרונם לברכה (שבת ק"ג): "שלא יהיה מלבושך של שבת כמלבושך של חול".

אודות כך מסופר בגמרא (שבת ק"ג): שרבי יוחנן היה קורא לבגדיו 'מכבודות' כי הבגדים מכבדים את בעליהם, וההפלגתם לכבוד השבת מסמלת כבוד מיוחד ליום הקדוש לעם ישראל, ובשאלתו דרב אחאי גאון (פר' בראשית) הגרסה היא שהיה מכנה כך רק את הבגדים שלבש בשבת.

וכן מובא בגמרא (שם ק"ט): אודות רבי חנינא, שטרם כניסת השבת היה מתעטף בבגדים נאים ונעמד לקבל את פני השבת באמרו 'בואו ונצא לקראת שבת המלכה', וכן נהג גם רבי ינאי שלבש בגדי שבת ואמר 'בואי כלה, בואי כלה'.

אמנם, על פי רבנו האריז"ל יש ללבוש בשבת בגדי לבן דוקא, ולא שאר בגדי צבעונים כנהוג בימות החול. את פנימיות הענין הסביר הרב הקדוש רבי שמואל מסוכטשוב זי"ע בספרו 'שם משמואל' (תצוה תרע"ג), שבשבת שהיא 'יומא דנשמתין' מתעלה נשמת האדם ונעשה ככהן גדול ביום הכפורים המשמש לפני ולפנים בבגדי לבן.

בגדי לבן מסמלים נקיות ושלמות, כדוגמת המלאכים שלבנים הם, ובשבת נעשית נשמת האדם טהורה ומוזככת ולכן יש לו להדמות למלאך.

כך מסופר במסכת שבת (כה:): על מנהגו של התנא הקדוש רבי יהודה בר אלעאי שהיה רוחץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת, ומתעטף ויושב בסדיניו המצויצין, ודומה למלאך ה' צבאות.

את דמיון בגדי השבת לבגדי כהנה, הביא הגאון הקדוש רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו 'פרי צדיק' (ויגש ז) על פי דברי המדרש (במב"ר ד ח) שכתנות העור שעשה ה' לאדם הראשון היו בגדי כהונה גדולה וכן בגדי שבת, ולפי זה חידש, שכשם שבגדי כהונה מחילים את הקדושה על ערוב נפשו של הכהן, כמבאר במסכת סנהדרין (פג:), כך בגדי שבת מכניסים קדושה באיש הלובשם לכבוד שבת.

ואכן, את המקור לכך שיש בשינוי הבגדים בערב שבת משום כבוד, למדו חכמינו זכרונם לברכה (שבת ק"ד: ומהרש"א שם) מהפסוק 'ופלש את בגדיו ולבש בגדים אחרים' (ויקרא ו ד) האמור בבגדי העבודה

על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
מפרשת השבוע

אל אביו שבשמים, שהלוא כל בקשתו של השם יתברך אלינו היא רק שנפתח לו פתח כחודו של מחט, ואזי הוא יפתח לנו פתח כפתחו של אולם.

נמצא אם כן כי יקרה היא מידת ההכנעה כאשר היא באה באופן הרצוי, וגדולים נמוכי הרוח לפני הקדוש ברוך הוא, ואכן ההכנעה והשפלות היא תו היכר אצל הצדיקים החסידים ההולכים תדיר לפני האלוקים.

סיפור נאה ואופייני על מידת ענווה ושפלות שממלאה את לב הצדיק סיפר הרה"ק החולקת 'יהושע מביאלא זי"ע' על זקנו הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצה זי"ע.

רבי נתן דוד נסע בחייו לצדיקים רבים אל כולם ההבטל וינק מהם תורה יראת שמים וחסידות לרוב.

ברותו המובהקים היו גדולי הדור מצוקי ארץ הלוא הם הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר, הרה"ק מרופשיץ, הרה"ק מראדושיץ והרה"ק מצאנז זי"ע.

סוף ימיו היה רבי נתן דוד נוסע אל ה'דברי חיים' מצאנז, זאת בזמן שהוא גופו ניהל עדה גדולה של אלפי חסידים שהיו כרוכים אחריו ודביקים בו.

לפני כניסתו אל הדברי חיים היה עומד באימה ובריאה, מסדר את זקנו ניגש אל הפתח, נרתע מרוב יראת הרוממות ושב לאחוריו בחשש. כך היה חוזר המחזה על עצמו כמה וכמה פעמים, עד שהדברי חיים היה מרגיש בדבר והיה קורא לו בחיבה ובהערכה גלויה:

בא שב, מחותן!
ברם עד לרגע זה, התבטל כליל אל ה'דברי חיים' וירא מפניו.

מאמר נפלא הגיד הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע: הכנעה היא דרך נכונה לפרנסה בריווח. וזאת משום שכאשר אדם משים את עצמו כעפר זה הנדרך על ידי כל ואינו מקפיד על ביוזנות שהוא סופג, הרי הוא בבחינת אדמה המוציאה כל מיני מאכל ועל ידה בא השפע לעולם.

זאת עומק הסיבה שהמן ירד בזכות משה (ויק"ר כו 1) שהלוא הוא היה כידוע עניו מכל האדם אשר על פני האדמה ועל כל ניזון כל עם ישראל בזכותו.

כי בכל לילה נשמתכם עולה למעלה ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד, (שמות כו כ). בספר 'פיתוחי חותם', מרבינו האיביר יעקב זי"ע, מוצאים אנו דברים יקרים על פסוק זה: 'שמן זית זך' רמז למעשים טובים לשם שמים, שכן 'זית' גימטריא 'במעשה'.

'כתית למאור' רמז ללימוד התורה, שעל האדם לכפוף קומתו ולכתת עצמו על התורה שנקראת אור. יהודי שעוסק בתורה ובמעשים טובים, זוכה להעלות נ"ר - נשמתו ורוחו עולים בכל לילה המשך בעמוד ב'

הכנעה טובה

צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד' (ויקרא כד ב):

הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזינסק זי"ע בספרו 'נועם אלימלך' דורש את הפסוק כולו באופן נשגב ובתוך דבריו הוא מתייחס למילים 'כתית למאור' ואומר שהכונה הפנימית בזה היא להורות לצדיק שישבור ויכתת את עצמו על מנת לחזק את עצמו במידת ההכנעה, ועל ידי כך יבוא לידי אור גדול ונעלה כהמשכו של הפסוק: 'להעלות נר תמיד', שתהא שלהבת עולה מאליה. ברם פעמים שהכנעה פסולה ובלתי רצויה כלל. זו היא ההכנעה המביאה את האדם לידי חידולן ועצבות, הכנעה המונעת את האדם מעשיית מעשים טובים ומעמידה אותו בצל העגממיות והדיכאון.

זוהי צעת היצר שמנסה בכל מאוורו להפיל את האדם לידי מכמורת זו, ובאצטלת ענווה מזויפת ושקרית להפילו לשאל תחתית. ואכן, בכל פעם שאדם חש בהכנעה הממלאת את ליבו עליו לבדוק ולראות האם היא גורמת לו להוסיף עוד ועוד בעבודת השם, או שחלילה היא גורמת לו לשקוע לתוך חוסר מעש ואי הערכה עצמית.

דבר זה רמז בפירושו של רש"י על המילים 'כתית למאור', וכלשון קדשו של הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע בשם רבו הרה"ק רבי משה מקאזניץ זי"ע, אליו כידוע היה נוסע טרם הסתפתו לחבורת הקודש בפרשיסחא:

"כתית למאור, וברש"י ז"ל, 'כתית למאור' ולא כתית למנחות. הרבי ר' משה מקאזניץ זצ"ל פירש: מען זאל זיין ציא שטויסין ציא לייכטן, נישט מען זאל זיין ציא שטויסין ציא ליגן [-שנהיה כתית להאיר, ולא שנהיה כתית להיות מונח].

מעניין לראות כי דברים אלו אכן נכתבו ונאמרו על ידי רבי משה מקאזניץ בספריו הקדושים 'דעת משה' ו'באר משה'. בהם הרחיב בביאור העניין שטוב טעם ודעת.

לדבריו על ידי ענווה והכנעה עלול האדם לבוא לידי ענווה פסולה, שאותה יש לבטל מכל וכל, ואדרבה לקיים את הפסוק 'ויגבה ליבו בדרכי ה''. ובהוסיף אומץ וחוזק בעבודת הבורא.

וביתר ביאור והרחבה כתב זאת בספרו 'באר משה'. הענווה היא מידה שיש להשתמש בה בהשכל ובעדע, שלא תשמש חלילה כמפריע לעבודת הבורא, אחרת היא עלולה לייאש את האדם ולהכניס בו מחשבות מייאשות, כאשר יעלה בלבו את רוב עוונותיו ואז יחליט כי אבדה תקוותו, לזאת הייצר שואף ומבקש להגיע.

ברגעית חלישות הדעת אלו האדם צריך להשיב לנפשו, הלוא הקדוש ברוך הוא הוא חנון המרבה לסלוח ומנחם את העולם כולו במידת הרחמים, ובוודאי שאין דבר העומד בפני התשובה, כך שכל יהודי בכל מצב שהוא עומד יכול לשבר את כל המחיצות המפסיקות בינו ובין קונו ולהתקרב

לעולמות העליונים - מקור מחצבתם, 'תמיד' - בכל לילה.

בחיר תלמידי האר"י הקדוש, רבי חיים ויטאל זיע"א מספר (פרי עץ חיים) שער ק"ש מעשה נורא שאירע עם רבו הקדוש, ממנו אפשר ללמוד משהו על דמות הפלאים לשעה ולדורות - רבינו האר"י הקדוש.

היה זה בשעת אחר הצהריים של שבת קודש, אחד מתלמידי האר"י הקדוש בשם רבי אברהם הלוי, נכנס לחדרו ומצאו כשהוא ישן, הוא נרתע לאחוריו וביקש לסגור את הדלת לבל יופרע רבו הקדוש מדביקותו, אלא שאז שם לב למשהו משונה, שפתי של האר"י נעו כל העת והוא ריחש ללא הרף בשפתותיו, התגלגל רבו אברהם לנסות ולקלוט משהו מהדברים. בעודו פוסע עקב לצד אגודל ניגור לפתע האר"י הקדוש משנתו וראה את תלמידו עומד לצידו.

התגלגל רבי אברהם ואמר: 'יסלח לי רבי שהקצתי אותו משנתו, ובהזדמנות זו ביקש לדעת מה הרבי ריחש בשפתיו.

ענה לו האר"י: 'הייתי בשייבה של מעלה, שם התגלגל לי סודות נפלאים בפרשת בלק ובלעם'. התלמיד השתוקק עד למאוד לדעת ולו חלק מאותם סודות שמירם וביקש מאת רבו לגלות משהו מהם. אמר לו האר"י: 'האמן לי שאין לי כל אפשרות לגלות את הדברים, גם אם הייתי דורש שמונים שנה ברציפות את מה ששמעתי כעת, לא הייתי יכול לגלות זאת!

מוסיף רבי חיים ויטאל ומתאר במילים נוראות את סדר השינה של רבינו האר"י, מהם יש לנו לקלוט ולו במעט את גדלותו הבלתי נתפסת של רבינו האר"י ל:

וכן היה מנהגו ז"ל כשהיה ישן, היה במיאים אותו לפני סוריאול שר הפנים, והיה שואלו באיזה ישיבה הוא רוצה לילך, והיה מוליכין אותו. ופעם היה בוחר בישיבה של הקב"ה, ולפעמים בישיבת רבי עקיבא, ולפעמים בישיבת משה רבינו, ולפעמים בישיבת רבי מאיר. וכן על דרך זה בכל מקום שהיה רוצה'.

מעשה ביהודי שבא אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, תינה לפניו את צרתו וביקש ממנו ברכה לישועה. אמר לו רבי מאיר: 'בקאסוב יושב הצדיק רבי חיים ונהריים, סע אליו ושמע לו כי כרחובות עיירתו, סע אליו ואמור לו כי אני שלחתי אותך אליו, ועוד אמור לו כי ראיתי אותו בשמים עם מכסני לבן'. נסע היהודי לקוסוב ושח לפני הרב הקדוש רבי חיים מקאסוב זיע"א את כל אשר אמר לו רבי מאיר. כאשר שמע זאת רבי חיים, מיהר לבטל את הדברים:

'בשמים לא הייתי, וגם רבי מאיר'ל לא. במכנסים לבנים אני אכן הולך, ברם ישועה תהיה לך!'. ואמנם לאחר זמן לא רב נושע אותו יהודי מצרתו ונפקד דבר ישועה ורחמים.

סיפור מעין זה סיפר החסיד ר' נפתלי קערן מקאסוב, שבהיותו פעם בפרמישלאן פקד עליו רבי מאיר שיאמר לרבי חיים, כי הוא מתראה עמו בשמים מדי לילה בלילה כשהוא לבוש

מכנסים לבנים. ניתן להבין כי בדברים אלו גנו רבי מאיר מקצת מרום דרגתו של רבי חיים, ומי יעמוד בסוד קדושים.

כאשר לבי ר' נפתלי לקוסוב, מסר את הדברים לרבי חיים, שמינה להגיב: 'מי הוא זה האיש אשר נשמתו אינה עולה למעלה מידי לילה? ועל דבר המכנסיים הלבנים? הלא כל הצדיקים הולכים כך!'. בדברים אלה ביקש לטשטש את הרושם העז שפעלו דבריו של רבי מאיר על השומעים.

אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א בדרך צחות: רבים וטובים ניסו לבאר את פשרה של תופעה פלאית זו:

פעמים רבות כאשר יהודי יושב ולומד תורה, נופלת עליו עייפות גדולה וכל מאמציו לסלקה עולים בתוהו. לעומת זאת מוצאים אנו יושבי קרנות מחוסרי מעש, שיכולים בלילות לילות שלמים במשחק קלפים חסר תכלית, וראה זה פלא! התנומה מהם והלאה. כיצד יתכן הדבר?

התשובה לכך היא כי בכל יהודי ישנה נשמה טהורה השרה בכל יהודי היא כידוע עולה למעלה בכל לילה ונותנת דין וחשבון מפועלה, זו בדיק הסיבה שכאשר אדם יושב ולומד תורה, הנשמה יחד ושוקת לעלות לבית אביה ולספר שם על המצוה הגדולה שזכתה לה בעולם הזה.

ברם אם חלילה האדם חוטא ומבלה את זמנו בהבל וריק, אזי הנשמה אינה רצה לספר על כך בשמים, ולכן האדם יכול להיות ער זמן רב ללא כל הפרעה...

אין לך קרבן גדול מזה

'אתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנה לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן' (שמות כח א).

מבאר רבינו האור החיים הקדוש זיע"א: ידוע שמלכתחילה משה רבינו היה צריך להיות כהן גדול, רק בגלל שמיאן ללכת בשליחותו של הבורא יתברך, ניתנה הכהונה לאהרן הכהן. עתה בראינים אלו בהם מתממש העונש, ואהרן הכהן עומד להיות כהן גדול, ואמר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו 'אתה הקרב אליך'. והיינו שהקרבנות אהרן לכהונה גדולה לא תיעשה רק מחמת שאני מצווה אותך, אלא גם מצידך תראה שאתה חפץ בכך ועל ידי זה יחכפר לך בשלימות עוון סירובך ללכת בשליחות הבורא.

אין זה דבר קל כלל ועיקר לשמוח בשמחת חבר המתמנה לתפקיד רם. מה גם שלעניינם נראה לעיתים שהדבר בא על חשבון האדם. מודברי האור החיים' הקדוש אנו למדים כי על ידי שמשוה רבינו שמח בשמחת אחיו, זכה לכפרה שלמה על מה שמיאן בתחילה ללכת בשליחות הבורא.

סיפר הרה"ק האמונת משה' מאלכסנדר זיע"א בימוא דהילולא של הרה"ק התפארת שמואל זיע"א ששמע פעם שהתנצל ואמר:

'איני יודע מפני מה זכיתי להנהיג את העדה הקדושה, אם לא על פי מה שמצאתי בפרקי דרבי אליעזר, שלעיתים אדם זוכה על ידי מעשה אחד טוב שעשה, להנהיג ונשיאות'. 'היה זה לאחר פטירת אבי הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א. השבר היה

עצום והחלל היה מורגש בכל פינה. לאחר כלות ימי השבעה החל אחי הרה"ק הישמש ישראל זיע"א להנהיג את העדה. 'אולם אני שהייתי קשור לאבי בכל נימי נשמותי חשתי כי קשה לי מאוד לקבל על עצמי את ההנהגה החדשה'. 'לאחר זמן מה נכחתי בסעודה שהתקיימה בראשותו, והתכבדתי בברכת המזון. ידעתי את אשר עלי לעשות, התיישבתי בדעתי ואמרת': 'ברשות אחי מורנו ורבינו. יתכן שמחמת כך זכיתי בנשיאות והנהגת העדה.

סיפר רבי שלום שברדון זצ"ל: הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל התגורר בימי מלחמת העולם השנייה בלונדון. במהלך המלחמה הגיעו לעיר מעט פליטי חרב שהצליחו להימלט בדרך לא דרך מגיא הריגה.

יהודי המדינה התגייס לעזרתם ודאג למלא את כל מחסורם הרוחני והגשמי כאחד. בימים אלו התגלתה במלוא יפתה הערבות היהודית והחוט המקשר בין כל יהודי בכל מקום בעולם. רבי אליהו היה מראשי שהצליח להעלות במלאכה, במסירות מעוררת השתאות הקדיש שעות רבות מזמנו לטובת אחיו היהודים ודאג לכל מחסורם גם כאשר הדבר היה על חשבונם האישי.

אחד מהפליטים שהצליח להגיע לאנגליה היה רבי יצחק וינגרטן זצ"ל שנודע בכינויו 'הרב מליעני'. כיהן בפליטים הגיע אף הוא לאנגליה ללא מכר וגואל וללא אמצעי פרנסה. אחד ממכריו הוותיקים שהכירו משכבר הימים שמח לארח את הרב בביתו, ודאג לו לכל מחסורו. לאחר כמה ימים פנה המארח לרב ואמר לו:

שמעתי כי מתפללי בית הכנסת פלוני שבלונדון תרים אחר רב בעל שיעור קומה שימלא את מקום רבם שנפטר לאחרונה, כדאי שתציע את מועמדותך לכן, שתוכל להתפרנס בכבוד. שמע הרב וקיבל, והידיד החל לערב אנשים שונים בכדי להוציא את הדבר מהכח אל הפועל, אלא שטרם הספיקו לעשות משהו, שמעו כי המתפללים כבר החליטו להכתיר את רבי אליהו לופיאן לרב בית הכנסת.

משכו האנשים את ידיהם מהעניין וראו אותו כמבוטל. אלא שהגיעו הדברים לאזניו של רבי אליהו. הוא ידע בבירור את אשר עליו לעשות.

ביום שיש לפנות ערב, זמן מועט לפני כניסת השבת, הגיע רבי אליהו לאכסנייתו של הרב וינגרטן, ניגש אליו, שילב זרועו בזרועו וביקש ממנו: 'תלווה נא מר אלי לתפילת מנחה וקבלת שבת בבית כנסת פלוני'. הרב וינגרטן נעתר לבקשתו וצעד יחד עימו לבית הכנסת המדובר.

בבואם לבית הכנסת, הוליקו רבי אליהו אצל כותל המזרח והשיבו ליד ארון הקודש. בעוד הוא עצמו ממחר לעלות אל הבימה וקורא לעבר הקהל: 'רבותי, הבאתי אליכם רב מצוין בתורה וביראה!'. לא נחה דעתו עד שהוסיף לברך את הרב והקהילה לרגל המינוי החדש, תוך שהוא מתעלם כליל מהעובדה הפשוטה שהוא זה שהיה אמור להתמנות כאן כרב.

רק לאחר שסיים את מסכת הברכות והאיחולים שנבעו מעומק ליבו הטהור, נפנה וירד מהבימה.

שבת קודש

השבת עוטה על גופו בגדי מלכות נאים ומהודרים, היות שביום השבת מתעלית מהותו של האדם ומזדככת בקדושת הבורא.

וסיפר הרב פינקוס על ימי ילדותו בויליאמסבורג: "שכן היה לנו, שמלאכתו היתה פשוטה שבפשוטות, אולם בהגיע שבת קדש, ראיתי שהוא חובש על ראשו שטריימל הדור ומתעטף במעיל עם פרחים מרהיבים, ועם זקנו המגודל ניתן היה לחשוב שהוא רבי קדוש היות ששינה את צורתו לגמרי".

אמנם כך היא המציאות: בשבת נחשב האדם יהודי קדוש ומורם מעם, שכן יום השבת מקודש לעבודת הבורא בקדושה ובטהרה, וביום זה גם האיש הפשוט אינו מתעניין בשום דבר אחר; אינו עוסק בשיחות טלפוניות, אינו עוסק בעניני פרנסה ואינו עושה מלאכה, אלא תורתו אמנותו, וכל זמנו מקודש לעבודת הבורא כאחד הצדיקים.

בחדר ובגאון

בשורות הבאות רצוננו להתחסל לאותם אנשים מבני ישראל, להם זימנה ההשגחה לדור בקרבת בני נכר מקרב אומות העולם, ואצלם עניין לבישת בגדי יהודי בלבוש מסירות מיוחדת מדי שבת בשבתו.

לכאורה, לב מי לא יגיל וישמח ללבוש ערב שבת בגדיים חגיגיים ומהודרים ולצאת עמם לתפילה בבית הכנסת ברב עם, כשהכל לבושים במיטב המחלצות והאזריה שמחה ומעונגת מקודשתה של השבת...

שונה הדבר אצל אלו הדריים בין הגוים. כי בזמן שבערי היהודים מתקבל שינוי הבגדים לכבוד השבת בכבוד ויקר, המתהלך ברחובות הגוים כשטריימל פרוותי לראשו וקפוטת שחורה לגופו נראה מחר ותמוה מאד, ועלול אף לגרום לזלזול ולצחוק בעיני העוברים ושבים.

בנוסף, פעמים שבגדי השבת לצנינים הם בעיני האומות הכואבות על מנהגם של בני ישראל לנוהג בגאון את מנהגי דתם, ומביאים מורד בלבבות היהודים החפצים לשמור בקפידה על מסורת דרכם מימים ימימה, ללא כל פחד מפני התנכלות כל שהיא מצד הנכרים.

במקומות אלו, עמדו לבני ישראל בכל הדורות צדיקים וקדושי עולם, כשנועם פיהם הרעיפו טללי תקוה על תלמידיהם, ונתנו להם עוז ותעצומות רוח לקיים את מנהג ישראל ללבוש בגדי שבת למרות החשש שבדבר ואי הענימות המרכיבה בכך, ומיותר לציין שילפום צערא אגרא (אבות פ"ה מ"א), ואותם אנשים האוחזים במנהג

העיר חבושים בשטריימל. השיב הרבי בברות: 'אין להשוות כלל את מה שהיה נהוג בעיירות היהודיות באירופה למצבנו כעת בגלות אמריקה. באירופה גם לגוים, להבדיל, היו אי אלו הגבלות

תפילה

פנינים וזרגוליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

איזו היא הדרך לשינאואו?

הקשה רבנו האור החיים' הקדוש ז"ע על הפסוק (שמות כה ז) 'אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשך, מדוע הזכיר הכתוב את האבנים הטובות בסוף למרות שהם יקרות וחשובות יותר מהקודמים להם? ומן הראוי היה לו לסדרם קדם זה וכספי כי הם מעולים מהם!

ותירץ הרב הקדוש רבי פינחס מנחם מפליץ ז"ע בספרו 'שפתי צדיק' (תרומה אות יג), שהמינים שהחזרו קודם, לא היתה קיצצה בהבאתם, ולכן הביאום רבים, ואילו אבני השוהם והמילואים היו נצרכות רק לאפד ולחושך, וממילא לא יכלו לזכות בנדבתם אלא אנשים בודדים.

לפיכך חשיבותם פחותה מהמינים הקודמים שאותם הביאו אנשים רבים, כי אין דומה מרובים העושים את המצוה למועטים העושים את המצוה.

ומתוך כך מפליג הרב הקדוש מפליץ בתוכחת מוסר אודות מעלת התפילה במנין שיש בה כח הרבים, וכנגד הטעות שהתפשטה בין החסידים, שמתפללים ביחידות.

הוסיף הרב הקדוש מפליץ שאין ראיה מקדושי עליון רבותינו זכרונם לברכה ואף מחסידים בעלי מדרגה שהיו נוהגים להתפלל ביחידות, כי אין לנו השגה בהם ובעבודתם בקודש, הם היו דבוקים ונכללים בתמידות בכלל ישראל, אבל פשוטים כערכנו צריכים להכליל עצמנו בפועל ממש עם הצבור.

כדברים האלו כתב בצואתו: "אבשק שתראו בכל עזו להתפלל בצבור ולשמעו קריאת התורה בכל כל שלא לזלזל בעניתי ברכו.

ומה שהתפללו רבותינו ז"ל ביחידות אני יודע כמה היה יקר בעיניהם דברי חז"ל עד נפש. של זה נאמר (משלי כה ו) 'במקום גדולים אל תעמוד'. בלי ספק היה להם טעמים עצומים ואין להדמות".

מסופר פעם נכנס הרב הקדוש רבי שמחה ישכר בער מצעשנינוב ז"ע לבית המדרש, לאחר שעת התפילה, ומצא שם אברך בן עליה עומד ומתחטא לפני קונו בדבקות יתרה בחפירה.

"היתכן הדבר", תמה הרבי ופנה אליו בערה, "להתפלל ביחידות וללא מנין?".

האברך לא נותר ללא מענה. "גם רבי חנה מקאלשיץ, שאר בשרו של הרבי, מתפלל לעתים ביחידות", טען מנגד.

נענה הרבי בקפידה, נשא משלו ויאמר: "הדרך המובילה לשינאואו, אל אבי הגדול הרב הקדוש משינאואו ז"ע, לא היתה סוגה בשושנים.

אדרבה, על החסידים המכתמים רגליהם להסתופף בצל הרבי היה לעבור כמה וכמה תננות, זו יותר מאתגרת מרעותה, על מנת להגיע לשינאואו מסופו של דבר.

ראשית היו עולים על הרכבת המובילה לעיר טרענטש, שם הועידו פניהם אל הנהר הגדול הסמוך לעיר והצטופפו בתת-תנול על ספינה שתעביר אותם לגדה המזרחית. לאחר חציית הנהר, נדרש אותם לשכור עגלה מטרטעת ועלובה - בהתאם לתקציב הדל אותו נשאו בקלונם ובצורך כמה וכמה חסידים על מנת לחסוך בהוצאות, ולהסתלט בה עד שינאואו הרחוקה כבדת דרך מהנהר.

המצב היה שונה בתכלית, המשיך הרבי, "כשהיה מופיע על גדות הנהר גביר אדיר נגדי חשוב כמו רבי משה וקסלר מטורנא.

הלה ידוע היה כאוהב ותומך רבנו, בעל ממון אשר עסקיו חובקים עולם ויכולותיו הכספיות עולות על כל דמיון.

רבי משה יכול היה לשכור לבדו כרכרה רחבת ידים ונעימה לישיבה, לנסוע בה בשלוה עד שינאואו מבלי להזדקק לחברתם של אחרים או לנשיאתם בנטל התשלום.

הרבי מקאלשיץ, הטעים הרבי, 'הינו כאותו גביר, אשר אינו זקוק לחברתם של אחרים על מנת להגיע למחוז חפצו.

אך עבור פשוטי עם כערכנו, אין די בכך. אנו מוכרחים להתמקד על שינאואו יהודים נוספים, לצרף אותם למסע התפלה ורק כך נוכל להשיג את המטרה הנעלית!"

יום יום יהודי

לא רק בדברות הקדש שיצאו מפיהם, הפליאו גדולי ישראל במעלת התפילה בצבור, אלא מעשיהם והנהגותיהם העידו בהם, עד כמה נשגב ענין זה בעיניהם. שומה עלינו להתבונן בדרכיהם וללכת בעקבי הצאן בדרך שרועי ישראל כבשו לפנינו במסילה העולה בית אל.

נביא כמה מן המעשים שהיו, הטומנים בחובם מוסר ולקח טוב של התעוררות לכל אחד מאתנו:

פעם חזר הרב הקדוש רבי שלמה מזווילה ז"ע, מתפלה באתרא קדישא מירון, קרוב לשעת צחות לילה.

מיד כשהגיע לביתו בירושלים עלה על משכבו, כי חש ברע עד שאפילו הנשימה קשתה עליו.

ידוע חולי היה רבי שלמה ומסובל במכאובים, והנה חזר מנסיעה מתישה בת שעות רבות, אבל למרות הכל על תפלה במנין לא ויתר.

בשעה מאוחרת בלילה התגבר כארי, קם ממיטתו וטיפס ברגל במאמץ רב עד לשכונת מאה שערים, הוא המתין בשיבילאך המקומי עד שהתאסף מנין לתפלה ערבית, ושמו שמחה מרובה עד מאד על כך שזכה להתפלל במנין.

והרי תאור מעורר התפעלות על מסירות נפשו של אחד מגדולי גאוני ירושלים בדור שעבר, הגאון הצדיק רבי יצחק שלמה בלוי זצ"ל, לתפילה בצבור:

אז קביעותו להתפלל בבית הכנסת תפילה בצבור שלש פעמים ביום, שמר במסירות נפש ממש.

עד שלשה ימים לפני פטירתו, לא החסיר אף פעם תפילה בצבור! גם בחורף שאהרן לחייו, בימות הקרה והשלג, לא שינה את הרגלו ביחס להליכה לבית הכנסת, וגם כשגברה עליו חולשתו, היה הולך בשעה הקבועה וחזר בשעה הקבועה.

כל מאמצי בני ביתו שיוותר פעם אחת, רק ביום השלג, על תפילה בצבור, לא הועילו. גם אז אהרת הרופאים שעליה במדרגות לבית הכנסת מזיקה לו, לא הועילה מאומה. הוא לא הסכים אפלו לשנות את קביעת המקום לתפלתו, ובכל בוקר טיפס במסירות נפש לבית הכנסת כשידיו אוזחות במעקה המדרגות ואצבעותיו נוזלות דם מחמת הקור הצורב.

בשנתו האחרונה, החלו התגלות סימני המחלה הקשה אשר קיננה בגופו, מחלת שיתוק העצבים.

פעמים אחדות בעת המצאו בבית הכנסת, נפל באין אונים ובאבדן חושים, כתוצאה מסתימת דם באחד מערוקי המוח, ואז הורידו אותו כמה מהמתפללים מבית

הכנסת לביתו, מחוסר אפשרות ללכת בעצמו, אולם, תמיד הלך כבר באותו היום לתפלות מנחה וערבית במנין, וגם למחרת בבוקר טיפס בשאירת כחותיו לתפילת שחרית בבית הכנסת כהרגלו!

סיפר בנו הגאון רבי משה בלוי ז"ל: באחד המקרים, הלכתי למחרת ההתעלות לביתו של אבי הגדול באשמורת הבקר, כדי למנוע ככל תוקף מהליכתו לבית הכנסת, אך ללא הועיל.

רצונו העז ניצח את התנגדותי, ושלא ברצוני סיעתי בעצמי להליכתו לבית הכנסת. כשדברנו על ענין זה, היה רגיל להזכיר לי את מאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה), שכששמרו לרבי יוחנן שיש זקנים מופלגי ימים בבבל, תמה ואמר: הלא נאמר (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם', הרי שההבטחה לאריכות ימים היא רק בארץ ישראל.

כיון שנודע לו שזקנים אלו מקדימים לבוא לבית הכנסת בבוקר לשחרית ומאריכין לשהות בו בלילה בערבית, סרה תמיהתו. גם הוא תלה את אריכות ימיו במנהגו הקבוע להקדים ולהחשיך לבית הכנסת.

כשבועים קודם פטירתו, תקפה עליו מחלתו והדיבור נעשה קשה לו, לפי דעת הרופאים היה לו אז שיתוק בחצי הפנים והגרון.

גם בימים אלה לא החסיר מללכת לבית הכנסת שחרית מנחה וערבית! וביום תענית אסתר, חמשה ימים לפני פטירתו, קרא בתורה 'יחיל' בבית הכנסת.

בליל שבת האחרונה לחייו, כבר לא היה ביכולתו ללכת, והסכים שנארגן תפילה בצבור בביתו. ואכן, את תפלות שחרית ומוסף של שבת התפללנו במנין בביתו, והוא האמץ לשמור על רגלו כל שעת התפילות כשהוא נשען על שתי ידיו הרועדות מחולשה.

בתפילתו זו האחרונה, עלה לתורה במפטיר לפרשת 'זכור', כשהוא מתחזק להשמיע את קולו בברכות התורה וההפטרות.

וכאן היו כל הקהל עדים לדבר פלא: גרונו היה משותק, וכבר מאתמול לא היה ניתן להבין מה שיש לו לדבר, אך כעת הגבירה את קולו בברכת ההפטרות, עד שלאט לאט שבה אליו מתקיות וערבות קולו בניגון המסורתי של ברכות ההפטרות. אלה היו דבריו האחרונים לפני שנקרא למרומים, מלבד מילים אחדות שהתאמץ להשיב לרופאים ביום שלמחרת.

איך בניה צלמות

והרי עדותו המרטיטה של הרב הקדוש רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג ז"ע: בהיותי בשנות הזעם במחנות המות באושוויץ, כאשר היינו מעונים ומושפלים בעד דכא, מורעבים ומוכים, ומוכרחים לעבוד כפרך עד כלות כל הכחות, עם כל זאת בכל עת שנמצאו יחידים כמה יהודים בני תורה ויודעי ספר, היו משקיעים רעיונותיהם ודבריהם בתורה והיו משננים אלו עם אלו, כל אחד את מה שזכר וידע בעל פה, עד שהיה מתפתח דין ודברים על הענין הנלמד בין יהודי הקבוצה, וזוהו שאבו כולם חיות וכוחו נפשיים לעמוד בסבל הקשה.

וכן היו מארגנים מנינים לתפלות ככל שיכלו, ואפילו באושוויץ תחת עינם הפקוחה של הקלגסים היו משתדלים להתפלל בצבור, וכן היה במחנה העבודה בורשה, ובכל מקום שהייתי. וכל זה נתן לנו כח להחזיק מעמד

בתנאים הנוראיים ששררו שם, שלא לאבד צלם אלקים ולהדמות לבהמה חלילה. על הרב הקדוש רבי יחזקאל שרגא ליפשיץ-הלברשטאם מסטרופקוב ז"ע, סופר כי בימי מלחמת העולם השנייה גזרו הרוצחים במדינת הונגריה פקודת גרוש.

רבי יחזקאל שרגא, היה יליד גליציה ולא אזרח הונגריה. למעשה היה זה גזר דין מות עבור כל משפחתו, מאחר שכל היהודים שגורשו מהונגריה הובאו לאוקראינה ושם הטבעו למות בנהר הדנייסטר, ה' יקום דמם. בדרך לא דרך נודע לרב כי כבר נשלחו שוטרים לביתו ועליו להמלט מיד. הוא הזדרז ונסע עם כל משפחתו לכפר הסמוך לעיר אונוגואר, להסתתר שם מחמת המצוק, וכך נצלו ברגע האחרון, כי מיד לאחר צאתם באו השוטרים להחפש.

כיון שהיה רבי יחזקאל שוהה בלתי חוקי, הוכרח לשנות את שם משפחתו מ'ליפשיץ' ל'הלברשטאם', כשם משפחת אמו, כדי שלא ימצאו אותו ברישומיהם. באחת הפעמים שהלך ברחוב העיר, עצרו אותו שוטרים ושאלוהו: "האם יודע הנך היכן מסתתר הרב יחזקאל ליפשיץ?" לרגע קט אחזה בו רעדה, אך מיד התעשת וענה בבטחה: "הוא נמלט לפולין לעיר ורשה".

למרות הסכנה הגדולה, לא החסיר תפילה בצבור, ומדי יום צעד ברגליו כשלשה קילומטרים, כדי להתפלל בבית מדרשו של אביו בעיר אונוגואר.

נעלה שיערי הרזנים

על הקפתו הגדולה של הרב הקדוש רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן ז"ע בעל 'דברי אמונה' על תפלה במנין, סיפרו שכאשר היה נוסע לנופש בהרים, וכן בהיותו בחוץ לארץ לצורך איסוף כסף לישיבה שבראשה עמד, היה מוזיל מכיסו ממון רב כדי לנסוע למקום שיש בו מקוה טהרה ובית כנסת שבו יוכל להתפלל במנין.

בראשית ימי הנהגתו עבר נתוח קשה ומסוכן, והיה מאושפז במשך שבועים בבית החולים, וכל ימיו הצטער על אותם הימים שבהם לא היה יכול להתפלל במנין כרצונו. כיצא בזה מספר על הגאון הצדיק רבי משה אריה פריינד ז"ע, רבה של ירושלים, שנסע לחוץ לארץ, והגיע לעירה קטנה בשעות אחר הצהריים.

למרות עייפותו הרבה מטורח הדרך ועמלה, ביקש רבי משה אריה להתפלל מיד תפילת מנחה, אך בעל האכסניה הציע שקודם יעלה על משכבו וינח מעט, ואחר כך הוא יארגן מנין אנשים לתפלה.

סבר רבי משה אריה וקיבל ופנה לתנומה קצרה, אך כשנעור משנתו נודע לו כי מנין אחד מרכזי יש בעירה, ושם כבר התפללו כל הצבור תפלת המנחה, ומנין נוסף לא יהיה יותר...

רבי משה אריה לא ידע את נפשו, אחוז בחבלי צערו החל להסתובב בחדרו אנה ואנה, ולפתע נעמד על מקומו ופרץ בבכי תמרורים, באופן שמעולם לא ראו אצלו.

זמן רב נעה בכייה ומאן להנחם על תקלה זו שבאה לידו, שהפסיד תפילה במנין...

ומעשה באדם שהיה בדרכו לחוצה לארץ, וטרם צאתו חוץ הארץ ביקש ליתול ברכת פרידה ממורו רבו, רבי משה אריה.

בהגיעו אל בית הרב, מצא את דלת חדרו סגורה. האיש המתין זמן רב, ומשראה כי עלול הוא לאחר את הטיסה, או שיאלץ להתפלל כשהוא יושב בשעת הטיסה,

